

Poměr členů rolnických závodů v NSR k zemědělské práci

Dr. Julius Otto Müller: Die Einstellung zur Landarbeit in bäuerlichen Familienbetrieben (Ein Beitrag zur ländlichen Sozialforschung dargestellt nach Untersuchungen in vier Gebieten der Bundesrepublik). Vydala Forschungsgesellschaft für Agrarpolitik und Agrosoziologie, Bonn 1964.

Jde o výsledek výzkumu, jehož provedením byla pověřena evangelická mládež, žijící na západoněmeckém venkově, za spolupráce Stanice pro výzkum rolnických rodinných usedlostí ve Frankfurtu n/Moh., pod vedením prof. Hermannu Priebeho. Práce v této stanici se po dva roky zúčastnil autor této studie.

Podle autora stará, relativně statická společenská soustava ustáleného typu se svou „feudálně velkoburžoazní formou vlády“ je dávno likvidována a objevuje se moderní dynamická sociální struktura

„průmyslově byrokratické“ společnosti, která nabývá již ve stoupající míře povahy „masově spotřební společnosti“, v níž „služby (Dienstleistungsberufe) zaměstnávají více lidí než průmysl a zemědělství dohromady“. Dominujícím rysem této sociální struktury je průmyslová forma výroby a byrokratická správní forma ve všech oborech státní moci a ve všech oblastech života. Rozsáhlá sociální dynamičnost je vnějším znakem této dynamické, průmyslově určované společnosti.

Tato „rozhodná a plynule probíhající proměna sociální situace“ naší společnosti ovládá již po dlouhou dobu i venkovské oblasti a jejich lidi. Všestranná sociální mobilita současné společnosti se projevuje změnami životních zvyklostí, střídáním obydlí, příslušností k různým skupinám, proměnami sociálního a politického vědomí, střídáním příslušných vzorů a ideálních hodnot, různými procesy sociálního vzestupu a poklesu, jakož i rozmanitostí způsobů výroby. Všechny tyto hluboké změny sociální skladby, způsobu myšlení, soustavy hodnot a forem chování, nevyhnutelně spjatých se sociální mobilitou, doléhají nejtíže na zemědělské obyvatelstvo, jež po staletí představovalo opory „zemědělsko-řemeslníko-měšťanské společnosti“ a mezi nímž se proto, při relativní odloučenosti od center hospodářského rozvoje, déle udržují ve způsobu myšlení a chování zbytky statické struktury společnosti než v ostatních společenských vrstvách.

Pokračující dělba práce v průmyslu a řemeslech za konjunkturálního hospodářského rozvoje zprvu příznivě ovlivňovala odchod ze zemědělství. To vedlo k rozsáhlé změně společenské struktury na venkově, kde rostoucí měrou pronikal vliv průmyslu, nevesnických řemesel a byrokraticky spravovaného světa. Počet nezemědělského obyvatelstva vesnic stoupal, toto obyvatelstvo pak nabývalo rozhodujícího významu ve veřejném i soukromém životě. V mnoha venkovských obcích je již rolnické obyvatelstvo v menšině, rolníkova práce a jeho statek nejsou středem dění na vesnici.

Tak nové sociální formy „průmyslově byrokratické společnosti“ pronikly do vesnického společenství a zdomácněly tu v průběhu industrializace a urbanizace. Též ve venkovských obcích nové sociální formy dalekosáhle likvidují a nahrazují tuhé formy starého sociálního řádu, ponechávající jen jednotlivcům možnost života v hospodářské zabezpečení a sociálním zátiší.

Autor rozdělil svou práci na tři hlavní části, z nichž první je všeobecná, druhou věnoval úvahám o zemědělské práci ve zkoumaných objektech po stránce hospodářskoorganizační a konečně poslední část knihy se zabývá poměrem venkovského lidu k zemědělské práci a jeho názorem na vlastní postavení.

První část definuje základní pojmy, na prvním místě zemědělskou práci a rolnický rodinný statek, popisuje metody výzkumu a postup shromažďování materiálu, volbu oblastí, obcí a závodů, průběh výzkumných prací a platnost dosažených výsledků. Věnuje se pozornost zkoumaným obcím, jejich poloze, hospodářskosociální struktuře a zvláště struktuře zemědělské, jakož i věkové skupině vyšetřovaných osob a členů jejich rodin.

Druhá část pojednává o zemědělské práci ve zkoumaných objektech, o zásadách této práce v rolnických rodinných usedlostech, o organizaci závodů, používání půdy, chovu hospodářských zvířat a o ostatních stránkách organizace výroby. Dovíme se tu o podnikovém plánování, jeho podkladech i o plánování perspektivním a o plánovačích i o poradenství vztahujícím se k plánování. Následují údaje o pracovní kapacitě, pracovních silách, potazích, úrovni mechanizace a o společně používaných prostředcích mechanizace, o dělbě práce vůbec a mezi muži a ženami i v průběhu jednotlivých pokolení, jakož i o práci dětí. Pracovní doba je sledována v letním i zimním období, přihlíží k úchytkám od průměrné pracovní doby a na příkladu potahů se ukazuje na vliv mechanizace na pracovní dobu.

Ve třetí části je předmětem výzkumu fyzické zatížení prací a názory rolnických žen na těžkou práci, přednosti a nedostatky práce v zemědělství v porovnání s jinými, nezemědělskými zaměstnáními. V dalších kapitolách jsou rozebírány spokojenost s příjmy, názory na změnu povolání a budoucí zajištění existence na základě zemědělské práce. Konečně jsou rozebírány takové jevy, jako je svoboda a samostatnost, společná práce v rodině, práce v přírodě, pracovní doba, vázanost na podnik a pracovní úspěchy.

Autor, i když z pozic svého světového názoru (a terminologií této ideologie vlastní), přece jen odkrývá hluboké rozpory kapitalistického zemědělství, ukazuje některé společné vývojové rysy západoevropské zemědělské výroby, která se různým způsobem vypořádává s překotnou industrializací a urbanizací západo-německé vesnice.

Prof. Antonín Širmer

Institut sociologie venkova a historie
zemědělství při VÚZE,
Praha 2, Mánesova 75